

23. 7. 77

İSVEÇ'TE TÜRK YAPITLARINI SAHNELEYEN KURTİZ, TV ÇALIŞMALARI DA YAPIYOR

Konuşan:
Mehmed KEMAL

Tuncel Kurtiz adı çoktan beri ne tiyatroların rol dağıtımında, ne artistlerin dedikodu sütunlarında var. Yıllardır unutuldu sanırken sesi İsveç'ten geldi. On yıla yakın bir süredir ki Stockholm'e yerleşmiş, ekmeğini yadelerde kazanıyor. Geçen gün çıka geldi.

«NERELERDESİN?» DEDİM.

«Göteborg Tiyatrosunda Yaşar Kemal'in Teneke'sini hazırladım. Alman televizyonunda üç filmde oynattım. Karabuda çiftinin iki filminde oynadım. Şimdi sinema enstitüsü ile birlikte çalışacağım. Uzun metraj bir film çalışması içindeyim. Önümüzdeki yaz, «Mısafır İşçi yolu» E. 5 adlı dokümaneri filmi çekeceğim. Ondan sonra da gelip Türkiye maceramı başlatmak düşüncesindeyim.»

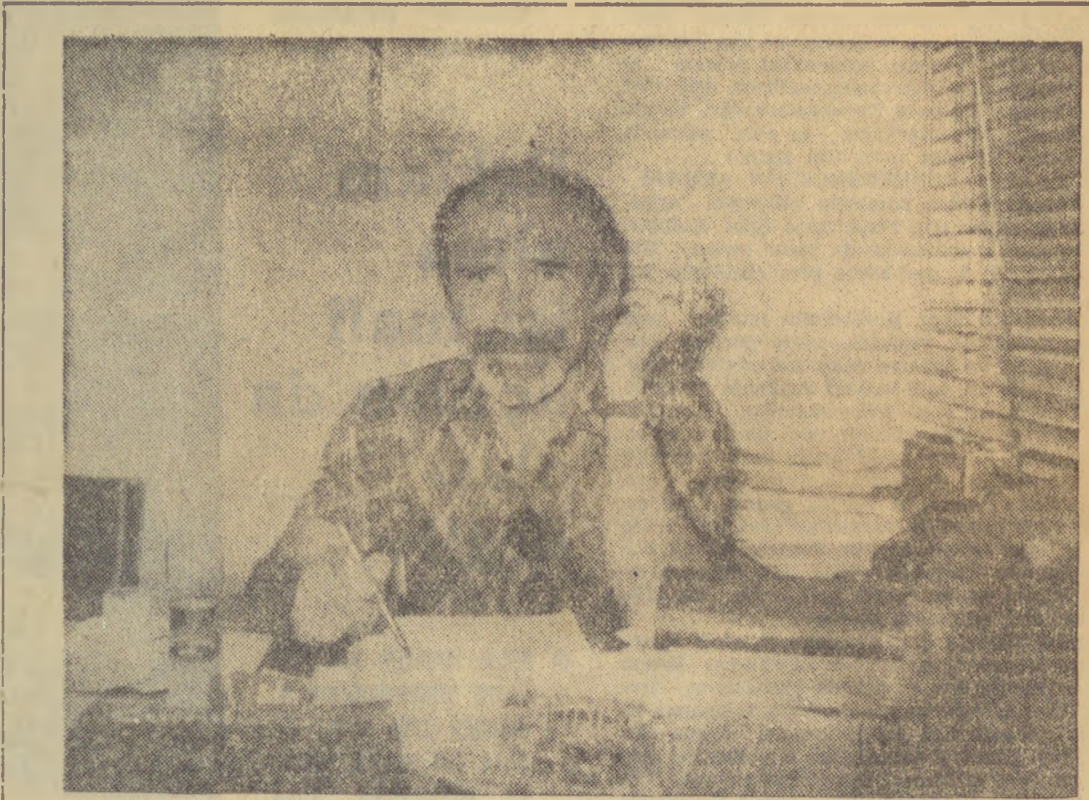
«ORALARDA TIYATRO NASIL?»
DIYE SORUYORUM. BU SORUMU ŞÖYLE YANITLIYOR:

«Dışarda tiyatroya ve sinemaya korkunç bir devlet yardımı var. Bu yardım sadece devlet kuruluşlarına değil, serbest gruplara, amatör tiyatrolara da, çocuk tiyatrolarına da yapılıyor. Devamlı turne tiyatroları var. Her büyük kentte bir tiyatro okulu var. Bu tiyatro okulları günümüzün koşulları içinde gelişen ve gelişmeye açık, tutucu olmayan yöntemlerle çalışıyorlar. Dışardan gelen yabancı öğretmenlere iş veriyorlar. Her yıl tiyatro ailesine dinamik, yeni işler yapmak isteyen genç oyuncular katılıyor. Doğrudan doğruya şehit tiyatrolarına bunlar alınmıyor. Devlet bunlara malzemelerini veriyor ve bu genç sanatçılar bizim halkemelerine benzer halk dersanelerinde oynuyorlar. Hapisanelerde oynuyorlar. Çocuk kitaplıklarında oynuyorlar. Böylece hem kendi pratikleri gelişiyor, hem de görüşlerini yansıtmış oluyorlar. Hiç bir siyasal engelle karşılaşmıyorlar.»

«SAÇ DIYE BİR FİLM ÇEVİRDİĞİNİ DUYDUM. O NASIL OLDU?»

Acı acı güldü, bir on çekti anlatmaya koyuldu: «Saç diye bir film yaptım. Niğde'nin Değirmenli köyüne ugradım. Bu köyün erkekleri bütün Türkiye'yi dolaşıp saç topluyorlar. Bunu İsveç'te öğrendim. Bir grup Türk eskiden bir perukacının yanında çalışmış. Yanında 600 gram saç getiren Mustafa'yı tanıdılar. Bunu satmak için getirmiş. Mustafa sıkışınca getirdiği saçı bir tiyatronun peruk atölyesine bin krona (beş yüz Türk lirasına) satıyor. Arkadaşları bunun iyi bir ticaret olduğunu düşünüyorlar. Hemen aralarında 40 bin kron topluyorlar. Bir şirket kuruyorlar. Mustafa'yı saç almak üzere bu parayla Değirmenli köyüne yolluyorlar. İlk 100 kilo saç alıyor. Bu yüz kilo saç almak da, yurt dışına çıkarmak da zor. Bir şey düşünüyor, aklına bir çare geliyor. Bunları insan kılı numunesi diye yutturuyor. Bir belge çıkartıyor, bunu kabul ettiriyor. Sonunda saçı İsveç'e ulaştırıyor.

Bunlar benim arkadaşlarımdı. Bunlarla oturdum. Bunun öyküsünü yazıp filme çekmek istedim. İsveçli bir grupla Niğde'nin Değirmenli köyüne geldim. O yöredeki köyleri dolaşmak istedim. Önce gidip Değirmenli köyünden on kilo saç aldım. Niğde ve Tokat yöresindeki berberlerle röportajlar yaptım. Berberlerin anlattığına göre, saçları köylüler topluyorlar, bunun ticareti gelişiyor. Anlatırken, «Bunlar sağlıklı saçlardır, boya görmemişler» diyorlar. Bu saçların 20 - 25 santim o-

On yıldır İsveç'te tiyatro çalışmalarını sürdüren Tuncel Kurtiz

“BUGÜN DÜNYADA
SİNEMA DA
TIYATRO DA
ALTIN ÇAĞINI
YAŞIYOR,,

“TÜRKİYE'DE
SEYİRCİ
YOK OLMUŞSA
KABAHAHAT
BİZDEDİR,,

lanları 500 - 600 lira, 40 - 60 santim uzunluğunda olanları ise bin lira ediyor.

Saç toplayıcılardan bir tanesi özellikle Ege saçlarının çok parlak ve değerli olduğunu söylüyor. «Bir gelinin saçını aldım» dedi. «Şeker kutusu içinde getirdiler. Kutunun kapağını açtığımda saç canlıymış gibi fırladı. Biz bütün Anadolu'yu dolaşırız. Bazı yerlerde dayak da yeriz. Kıbrıs'a bile saç için gittik. Ama orada pek iş çıkmadı.»

Homeros efsanelerinden bu yana saçın Türkiye kadını için ne kadar değerli bir unsur olduğunu görüyoruz. Sevdiği ölünce saçını kesiyor, ölü ile birlikte saçını da gömüyor. Kutsal bir yanı da var. Buna rağmen bugün saçını, güçleşen ekonomik koşullar yüzünden satabilmesi, geleneklerin ve kutsal sayılan nice göreneklerin değişmesini belgeliyor.»

«SAÇ FİLMİ İSVEÇTE NASIL
KARŞILANDI?»

«İsveçlilerden aldığım mektuplar ise televizyonda gördüğümüz bu güzel ülkenin (Türkiye'nin), bu güzel insanları nerelerde yaşarlar, onları görmek istertz, nasıl gidebiliriz bu yerlere» doğrultusunda idi.

«Göreme, dedim. Niğde, dedim. Toroslar, de-

dim. Her düğünün kapısı sizlere açıktır. Sizi en iyi biçimde konuk ederler, kucaklarlar, dedim.»

Saç filminin hikâyesi bu kadar.»

«BU GELİŞİNDE TÜRKİYEYİ,
ARKADAŞLARINI, TIYATRO-
MUZU NASIL BULDUN?»

«Her arkadaşımın tiyatro ölü, sinema ölü, diye yanıtlar aldım. Bugün dünyada sinema da, tiyatro da altın çağını yaşıyor. Eğer Türkiye'de zaten var olan sinema ve tiyatro seyircisi yok ol-duysa kabahati kendimizde aramak gerekir. Halk anlamaz sözcüğü ne ise bir halk şairimizin mısraı ile yanıtlarız: «Halkı tanıyememek nemiz, bir cümle vebal bizdedir» Herkesin ağzında halka komprine şeyler vermek lâzım sözü, herkesin ağzında halk anlamaz sözü...»

«NELER YAPMAK NİYETİN-
DESİNİZ?»

«Şu anda İsveç Devlet Tiyatrosu gibi Avrupa'nın en geniş kadrolu tiyatrosunda Yaşar Kemal'in Yağmurlar Gebedir isimli piyesini sahneye koyuyorun. Eu piyes Türkiye'de yayınlanmadı. Dünya prömiyeri orada olacak. Oyuncularımız olayın geç tiği yeri ve insanları görüp daha iyi tanıyabilmek için Türkiye'ye geldiler. Türkiye'de geçen bir olayı, insan ilişkileri açısından incelediler. İsveçli seyirciye Türkiye'de geçen bir olayın da evrensel nitelikler taşıdığını aktaracaklar. Türkiye'yi çok ilginç buldular.»

TUNCCEL KURTİZE, «ŞU SAÇ
FİLMİNİN TÜRKİYE ÖYKÜ-
SÜNÜ DE ANLATSA» DE-
DİM. ANLATMAYA BAŞLADI:

«Fİlm 1976 ekiminde, hasat mevsiminde çektim. Düğünler vardı her köyde. Davullar zurnalar çalıyordu. Bir şenlik mevsimi idi. Yanımızdaki İsveçliler çok şaşırıyorlar, inanılmaz bir olay gözüyle baktılar. Biz filmde bir çok ekonomik olanaksızlıklar içinde de olsa halkımızın hayata bağlılığını gördük. Einlerce yıldan bu yana hasatla beraber toprakla beraber sevincini yaşadık. Benim de bilmediğim bir şeydi, ben de ilk kez görüyordum. Anadolunun binlerce yıl önceki gelenekleri halâ yaşıyordu. Bildiklerimi, okuduklarımı da bunlara kattım. Artık her şey gözümde başkalaştı. Toroslardan İç Anadolu'ya kadar her önlümüze gelen köye girdik. Engel olan çıkmadı. Bizi iyi karşıladılar. «Saç satar mısınız?» diye sordumuzda, «On yıl önce bir saççı geldi köyde?» dediler. Başka bir köyde 93 yaşında bir dedeye, «Burada kızlar saçlarını satarlar mı?» diye sorduk. Dede bir ah çekti «Satarlar, satarlar» dedi.

Sonra kızların saçlarını kestik. Ağtlar söylediler yaşlı analar. Saçını kestiren kızlar hüngür hüngür ağlıyorlardı. Analar da bu ağlamaya katılıyorlardı. Kızın isteği babasına beş yüz lira yardım etmekte. Bütün ekip büyük bir üzüntüye kapıldık. Saçları kestirmişe pişman olduk. Çocuklarla, okul çocukları ile röportajlar yaptık. Saç birden önemini yitirdi. Çocukların sorunları ortaya çıktı. Filme kendiliğinden çocuklar da girdi. Her biri mühendis, doktor olmak istiyordu. Her biri olamayacağı bir şeyler olmak istiyordu. Öğretmenleri acılı acılı güliyordu. «Dedikleri olmayacak» diyordu. Ben, «olacak» dedim. «Bu çocuklardan benden daha iyi rejisör de olacak, doktor da olacak, mühendis de olacak» dedim. Öğretmen, «Sen bilmiyorsun bunlar olmayacak» diye direniyordu.

Kendiliğinden filmin içine Anadoludaki üretim ilişkileri de giriverdi. Yaşlı bir ananın ağıtıyla kesilen saçların acısını ve hüznünü bağladık. Film de İsveç televizyonunda gösterildi.

On iki yıldır yurt dışında konuk işçi olarak çalışan yurttaşlarımızın bir kısmı filme kızdılar. «Neden Hilton'u, Boğaz Köprüsünü göstermiyor-sun?» diye sordular.

